

SUOMEN
LASIMUSEO
THE FINNISH
GLASS MUSEUM

Kaj Franck – Muotoilijan utopia

Opettajan ideapaperi näyttelyyn

© Matti Pikkujämsä

Suomen lasimuseo on lasin valtakunnallinen vastuumuseo Riihimäellä. Lasimuseo esittelee, tutkii ja opettaa lasin historiasta, kulttuuriperinnöstä ja muotoilusta sekä kerää ja säilyttää lasiin liittyviä kokoelmia.

Tämä ideapaperi on suunniteltu näyttelyyn *Kaj Franck – Muotoilijan utopia* (II-kerros, 10.2.–12.5.2024). Näyttely esittelee nostoja muotoilija Kaj Franckin uran varrelta. Kaj Franck (1911–1989) teki muotoilijana laajan ja vaikuttavan uran ja kuuluu suomalaisen lasitaiteen kaanoniin sen yhtenä suurena nimenä. Franck ihaili japanilaista taideteollisuutta, ja useat Franckin teokset voi nähdä japanilaisen estetiikan kontekstissa. Japonismi näkyy vahvasti Suomen lasimuseon näyttelyn esineissä sekä näyttelyarkkitehtuurissa.

Tehtävät on suunniteltu tehtäväksi joko näyttelyvierailun aikana tukemaan näyttelykokemusta tai vierailun jälkeen palauttamaan mieleen jo opittua ja jatkotyöstämään sitä sekä jakamaan näyttelykokemuksia ryhmän jäsenten kesken.

Tehtävistä voi tehdä kaikki tai valita omaan opetukseen parhaiten soveltuvat (esim. äidinkieli, vieraat kielet, taidehistoria, kuvataide). Tehtäviä kannattaa soveltaa oppilaiden/opiskelijoiden iän ja lähtötason mukaan.

NÄYTTELYVIERAILUN AIKANA

Muotoilijan utopia

Jakautukaa pareihin ja tutustukaa rauhassa näyttelytilaan ja siellä oleviin esineisiin ja valokuviiin.

Kirjoittakaa yhdessä parin kanssa muistiinpanoja näyttelystä:

- Mikä on hyvää, mikä on huonoa?
- Mitä toivoisitte lisää, mitä vähemmän?
- Olisiko jokin voitu toteuttaa eri tavalla?
- Vastasiko näyttely odotuksianne?
- Onko näyttelyssä jotain yllättävää?
- Mitä opitte näyttelystä?
- Kenelle suosittelisit näyttelyä?
- Vierailisitko näyttelyssä uudelleen?

Etsi ja selvitä

A) Tutustu näyttelyteksteihin ja ympyröi onko väittämä oikein vai väärin. Jos väittämä on väärin, korjaa se oikeaksi.

Karua kauneutta

Kaj Franckin kuvaamissa matkafilmeissä ollaan ainoastaan maaseudulla.

Oikein Väärin

Japani ja japanilainen kulttuuri on toiminut innoittajana näyttelyn esineiden valinnassa.

Oikein Väärin

Kaj Franck mielestä käyttöesineiden tuli olla täydellisiä.

Oikein Väärin

Kaatamisen taito

Kaj Franckin suunnittelemat astiat mahtuivat pieneen tilaan.

Oikein Väärin

Sota-ajan jälkeinen materiaalipula ja taloustilanne vaikuttivat ajan muotoiluun.

Oikein Väärin

Esineen suunnittelussa tärkeintä oli muoto.

Oikein Väärin

Kahvikuppien tuli olla isoja, jotta niihin ei tarvinnut kaataa montaa kertaa.

Oikein Väärin

Kaj Franck käytti suunnittelussaan perusmuotoja: kartio, pallo ja neliö.

Oikein Väärin.

Aineettomuuden utopia

Kaj Franck kannatti kertakäyttökulttuuria.

Oikein Väärin

Kaj Franckilla oli vain pieni merkitys suomalaisen muotoilun kannalta.

Oikein Väärin

Kajastus

Esineen muodolla ja esineen suhteilla ei ollut niin merkitystä Kaj Franckille.

Oikein Väärin

Kaj Franckin muotoilufilosofiaan kuului, että esineet olivat laadukkaita ja pitkäikäisiä, mutta samalla kaikkien ostettavissa.

Oikein Väärin

B) Selvitä vuosilta nämä Kaj Franckin kolme sarjaa ovat:

Kilta-astiasto

Kremlin kellot

Kartio-lasit

C) Etsikää esineiden joukosta perusmuodot: pallo, neliö, kartio, kolmio, joita Franck käytti suunnittelunsa pohjana.

(Oikeat vastaukset seuraavalla sivuilla 5–6)

NÄYTTELYVIERAILUN JÄLKEEN

Kokemusta rikkaamana

Keskustelkaa yhdessä, millaisia ajatuksia ja tunteita *Kaj Franck – Muotoilijan utopia* -näyttely teissä herätti?

Voitte palauttaa näyttelyn mieleenne käyttämällä keskustelun pohjana vierailun aikana kirjoittamianne muistiinpanoja (tehtävä *Muotoilijan utopia*).

Kriitikon valinta

Olkaa kriitikoita ja tehkää parin kanssa tai pienryhmässä näkemästänne näyttelystä arvostelu. Voitte toteuttaa arvostelun joko kirjoittamalla, kuvaamalla vlogin tai äänittämällä podcastin.

Taitoksia

Kaj Franckin suunnittelemissa keraamisissa tarjoiluvadeissa on tulkittavissa japanilaista inspiraatiota. Lokerovadit, erityisesti 1960-luvun prototyypit, ovat kuin keramiikan taiteltuja origameja. Tutustu japanilaiseen origamitaiteeseen ja taittele omia origameja. Hyviä ohje videoita löytyy esimerkiksi YouTubesta.

Tutustu laajemminkin japanilaiseen kulttuuriin ja taiteeseen ja tee siitä miellekartta.

Turhaa tavaraa

”Materiaali on ollut valmistaja-käyttäjälle aina apuväline, aina palvelija ja korvaaja, joka on täydentänyt hänen puutteitaan. Tavarat, joita me hankimme joko lämmön tai kylmyyden takia tai lisätäksemme valtaamme ja yhteiskunnallista statustamme, ovat samalla todiste ruumiillisesta ja henkisestä heikkoudestamme.”

Kaj Franck, 1967

Franckin yhteiskuntakritiikki ja siihen nojaava muotoilufilosofia muuttivat perustavanlaatuisesti suomalaista muotoilua. Franck karsi esineestä ylimääräisen ja tarpeettoman. Hän arvosteli kertakäyttökulttuuria ja näntä huoletti muotoilijan osasyllisyys luonnonvarojen tuhlaamiseen.

- A) Kirjoita mielipidekirjoitus, jossa pohdit kertakäyttökulttuuria ja suunnittelijan ja yritysten vastuuta tuottaa ekologisesti kestäviä tuotteita sekä välttää turhaa ostamista. Tekstin ideoimisen apuna voit lukea Yle Uutisten jutun [Kertakäyttökulttuuri käy kalliiksi kuluttajalle ja luonnolle – Elektroniikan korjaus maksaa usein saman kuin uusi](#) ja tutustua sivuun [Kiertotaloustuotteiden valmistus](#)
- B) Tee kantaaottava juliste kertakäyttökulttuurista ja sen vaikutuksista.
- C) Pohdi minkälaista on mielestäsi hyvä suunnittelu ja millaisia asioita tulevaisuuden suunnittelussa tulisi ottaa huomioon? Kirjoita vapaamuotoinen teksti.

Opastus tiedustelut:

Suomen lasimuseosta asiakaspalvelusta glass.museum@riihimaki.fi ja puhelimitse +358 50 500 1956.

Opastus varaukset on hyvä tehdä vähintään 14 vuorokautta etukäteen. Pyydämme mielellään ilmoittamaan myös ryhmien omatoimikiirroksista etukäteen museon asiakaspalveluun. Etukäteisilmoituksen yhteydessä voit varata ryhmällesi maksuttoman noin 10–15 minuutin johdannon.

Etsi ja selvitä -tehtävän oikeat vastaukset:

A) Tutustu näyttelyteksteihin ja ympyröi onko väittämä oikein vai väärin. Jos väittämä on väärin, korjaa se oikeaksi.

Karua kauneutta

Kaj Franckin kuvaamissa matkafilmeissä ollaan ainoastaan maaseudulla.

Oikein

Väärin

Matkafilmeissä ollaan niin maalaismiljöössä kuin suurkaupungissa.

Japani ja japanilainen kulttuuri on toiminut innoittajana näyttelyn esineiden valinnassa.

Oikein

Väärin

Kaj Franck mielestä käyttöesineiden tuli olla täydellisiä.

Oikein

Väärin

Franckin mielestä käyttöön tarkoitetut ei saisi näyttää valmiilta.
Epätäydellisyys on viestiä käyttäjälle.

Kaatamisen taito

Kaj Franckin suunnittelemat astiat mahtuivat pieneen tilaan.

Oikein

Väärin

Sota-ajan jälkeinen materiaalipula ja taloustilanne vaikuttivat ajan muotoiluun.

Oikein

Väärin

Esineen suunnittelussa tärkeintä oli muoto.

Oikein

Väärin

Tärkeintä oli käyttötarkoitus, jota muoto vain palvelee.

Kahvikuppien tuli olla isoja, jotta niihin ei tarvinnut kaataa montaa kertaa.

Oikein

Väärin

Kahvikupit olivat pieniä, sillä kupin täyttäminen oli osa vieraanvaraisuutta.

Kaj Franck käytti suunnittelussaan perusmuotoja: kartio, pallo ja neliö

Oikein

Väärin.

Aineettomuuden utopia

Kaj Franck kannatti kertakäyttökulttuuria.

Oikein

Väärin

Kaj Franck arvostelu kertakäyttökulttuuria.

Kaj Franckilla oli vain pieni merkitys suomalaisen muotoilun kannalta.

Oikein

Väärin

Kaj Franck vaikutti huomattavalla tavalla suomalaiseen muotoiluun.

Kajastus

Esineen muodolla ja esineen suhteilla ei ollut niin merkitystä Kaj Franckille.

Oikein

Väärin

Yksinkertaisissakin esineissä tuli kiinnittää huomiota muotoon ja mittasuhteisiin

Kaj Franckin muotoilufilosofiaan kuului, että esineet olivat laadukkaita ja pitkäikäisiä, mutta samalla kaikkien ostettavissa.

Oikein

Väärin

B) Selvitä vuosilta nämä Kaj Franckin kolme sarjaa ovat:

Kilta-astiasto 1953

Kremlin kellot 1957

Kartio-lasit 1956